

TRYGG FØR 3

1

2

3

4

5

6

7

LÆRING

"DU LÆRER MEG OM VERDEN"

Tittel:

Trygg før 3 - hefte 7

Læring "Du lærer meg om verden"

1. utgave, opplag 1.

År: 2018

ISBN: 978-82-93343-23-3

Forfattere

Elisabet Solheim, May Britt Drugli, Trude Hamre Sveen, Ratib Lekhal og

Turid Suzanne Berg-Nielsen

Utviklere:

Thrive by five Washington

RKBU Midt-Norge

RBUP Øst & Sør

Handelshøgskolen BI

Layout: Maja Sandmo Grip

Illustrasjonsfoto: Adobe stock.com

TRYGG FØR 3

Om

- Kunnskap – vis meg hvordan ting henger sammen
- Antall, rom og form – «ballen er rund!»
- Natur, dyr og vitenskap – Jeg liker å være ute og utforske det som er rundt meg
- Kreativitet – det bor en multikunstner i meg

I **dette heftet** vil du finne tekst og forslag om det å utvide barnets kunnskap om verden, om tall, form og rom, om barnets interesse for natur, dyr og vitenskap og barnets enorme kreativitet. Informasjonen er fordelt på to kolonner: "Barn kan...." er eksempler på hva barn i alderen 9-18 og 16-36 måneder er i ferd med å lære, være, gjøre og vite. *Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...* er eksempler på hva du kan gjøre for å hjelpe barnet ditt med å trives, lære og utvikle seg. Noe av det du leser kjenner du helt sikkert igjen, og noen av eksemplene på hva du kan gjøre sammen med barnet ditt gjør du sikkert allerede. Kanskje er det likevel noe som er nytt for deg, noe du ikke visste barnet ditt kunne, eller noen av forslagene du ønsker å prøve ut sammen med barnet ditt?

Husk at inndelingene i alder ikke er absolutte. Mange yngre barn kan noe av det som står for barn 16-36 måneder, og mye av det som står under 9-18 måneder er aktuelt for eldre barn.

Beskrivelsene og forslagene i dette heftet kan ses på som utgangspunkt for å tenke gjennom og snakke om hvordan du best kan støtte barnet i ulike situasjoner i hverdagen. De er ingen fasit.

KUNNSKAP

VIS MEG HVORDAN TING HENGER SAMMEN

Barn på 9-18 måneder kan...

Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...

- Observere andres aktiviteter og så imitere handlingene til andre, andres gester og lyder.
- Bruke imitasjon for å få en ønsket effekt som f.eks. å dytte en ball eller få tak i et ønsket objekt.
- Utforske ting på mange forskjellige måter. F.eks. riste, slå på, kaste, dytte borti, pirke med fingeren osv.
- Like å leke gjemmeleker. F.eks. finne igjen objekter/leker som ble gjemt mens barnet så det.
- Bruke objekter slik de er tenkt. F.eks. trykke på knappene på en leketelefon, holde røret opp til øret, drikke fra en kopp.
- Bruke objekter for å nå et mål. F.eks. bruke en bøtte til å frakte leker fra ett sted til et annet.
- Søke omsorgsgivers hjelp gjennom bruk av lyder, gester, ord og ansiktsuttrykk for å få tak i objekter eller for å starte en aktivitet.
- Se at objekter er lik hverandre og legge dem ved siden av hverandre (sortere).
- Begynne fantasilek ved å imitere andre. For eksempel å holde en dokke eller et kosedyr og vugge den, eller mate den.
- Gi barnet muligheter til å utforske årsak-virkning, som f.eks. å skru lyset av og på.
- Snakke om og vise årsak-virkning «Hvis du kaster koppen på gulvet, får du ikke tak i den».
- La barnet ha tilgang til leker som skal settes sammen som puslespill, klosser og Lego.
- Leke leker med barnet som viser at ting som er gjemt fortsatt er der. F.eks. borte-titt-tei og ulike gjemmeleker som gjemsel.
- Forklare barnet hvordan ulike fenomener henger sammen med hverandre. F.eks. «I dag regner det så da må du ha på regntøy så du ikke blir våt». «Ovn er varm, hvis du tar på den brenner du deg».
- Stimulere barnet til å gjøre ting på forskjellige måter. F.eks. sette klosser oppå hverandre i forskjellig rekkefølge.
- Gi barnet tilgang til leker som stimulerer fantasilek. F.eks. verktøy, dukker, dyr, kjøkkenutstyr osv.

- Vite at det å leke med visse leker eller forbudte ting vil tiltrekke den voksnes oppmerksomhet.
- Handle ut fra tidligere erfaringer. F.eks hvis omsorgsgiver blåser på maten før barnet skal spise den, vil barnet selv blåse på maten ved neste måltid.
- Knytte ulike ting til spesielle handlinger. F.eks. å koste med en kost.
- Gjenta en handling om og om igjen inntil det lykkes barnet å gjennomføre handlingen riktig. F.eks. stable klosser oppå hverandre uten at de faller ned igjen.
- Vise at de husker personer og hendelser f.eks. ved å klappe i hendene når de blir fortalt at de skal gjøre noe de liker godt, eller at noen de liker kommer.
- Leke fantasileker med dukker, bamser, dyr, verktøy osv.
- «Lese» for dukker som om de var ekte.
- La barnet leke med materialer som skifter konsistens når de blir blandet sammen. F.eks. se at vann og mel blir til en deig.
- Ta med barnet i hjemmets daglige gjøremål og forklar barnet hva du gjør og hvorfor du gjør det. «Vi koster gulvet for å få vekk skitten, vi vasker tallerkenene så de skal bli rene osv.».
- La barnet få mulighet til å finne løsninger på problemer selv. Hjelp til hvis barnet ikke greier det etter en tid, og forklare eller foreslå ulike løsninger barnet kan prøve.
- Stimulere barnets fantasi gjennom å være med på fantasileken. La barnet bestemme hvilken rolle du skal ha og følg barnets instruksjoner. Komme med forslag og oppfordre barnet til å prøve ut noen av dem. F.eks. «Kanskje jeg var blitt trøtt og skulle gå og legge meg, og så skulle du legge dyna over meg og syng litt for meg?»

ANTALL, ROM OG FORM

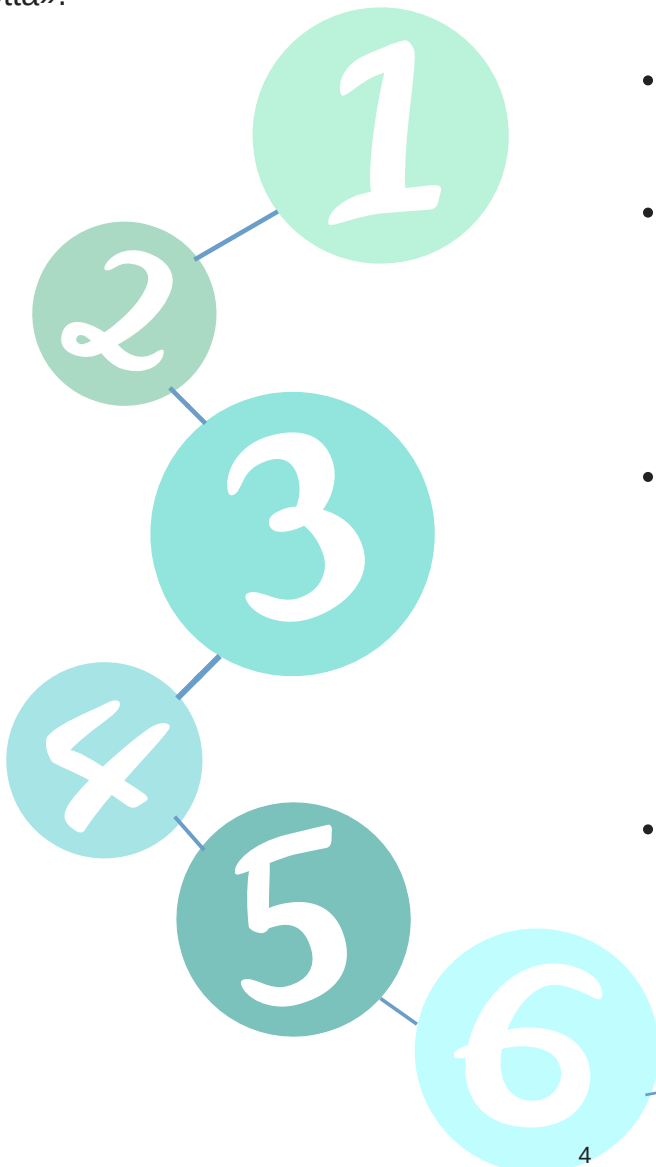
«BALLEN ER RUND!»

Barn på 9-18 måneder kan...

- Forstå ideen om «mer» relatert til mat og lek.
- Bruke gester, lyder og ord for å spørre om mer.
- Imitere telling ved å si navnet på noen få tall. F.eks. en-to-tre!
- Følge enkle instruksjoner som inneholder preposisjoner (i, på, opp, ned, bak, foran, inni). F.eks. «Legg klossen på bordet» «hell vannet i bøtta».

Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...

- Telle objekter sammen med barnet. La barnet ta på hvert objekt/ting du teller.
- Sette navn på farger og former på de lekene og objektene barnet er omgitt av eller opptatt av.
- Synge sanger og lese bøker med tall og telling, og bøker med farger og objekter i ulike former og fasonger.
- Involvere barnet i aktiviteter som viser «mer» og «mindre».
- Gi barnet tilgang til klosser med tall på eller andre leker som viser tall og mengde.
- Gi barnet tilgang til leker som har et sett av størrelser, f.eks. klosser som blir større og større og som passer inni hverandre, eller ringer med ulik størrelse som kan stables oppå hverandre fra størst til minst.
- Gi barnet mulighet for å sortere og kategorisere. F.eks. «Kan du hente den gule ballen til meg?», «Hvor er den blå klossen?» «Kan du gi meg den største klossen?» «Hvor er den minste ballen?». Selv om ikke barnet greier det du ber han/hun om, gjenta og vis om nødvendig.
- Bruke telling og tall i de daglige aktivitetene. F.eks. telle høyt hvor mange barn som er på lekeplassen, hvor mange personer som sitter rundt middagsbordet osv.

- Begynne å telle små samlinger av ting, opp til 5 ting.
 - Forstå begrepet «en» og «to» slik at de kan følge instruksjoner om å ta én kjeks f.eks.
 - Gjenkjenne og si noen få tall.
 - Gjenkjenne mengde og mengdeord som f.eks. alt, noe, ingenting.
 - Kan bruke sammenligningsord riktig, som f.eks. større, mindre, mer og mindre.
 - Utforske måleinstrumenter som tommestokk, desilitermål osv.
 - Identifisere to geometriske former som en firkant, en runding osv.
- Bruke tall og matematiske ord i hverdagsrutinene: F.eks. «Vil du ha en, eller to brødsiver?», «La oss dele brødskiven i firkanter – en, to, tre, fire!» «Kan du hjelpe meg sette de runde tallerkenene på bordet?».
 - Gi barnet tilgang til ting med ulike former, størrelser og farger. Hjelp barnet med å sortere fra størst til minst, lengst til kortest, eller etter farge. Beskriv hva barnet gjør, beskriv hva du gjør hvis du hjelper til.
 - La barnet leke med sand og vann slik at han/hun får muligheten til å helle, grave, fylle oppi, tømme, veie og helle ut.
 - Når dere er ute i naturen, la barnet utforske sammen med deg. Se etter ulike mønstre, størrelser, antall, og former i naturen. (F.eks. store trær, små blomster osv.)

Adobe stock.com

NATUR, DYR OG VITENSKAP

JEG LIKER Å VÆRE UTE OG UTFORSKE DET SOM ER RUNDT MEG

Barn på 9-18 måneder kan...

- Uttrykke glede over å leke ute med vann, sand, jord osv.
- Uttrykke glede/iver når de ser dyr, fugler eller fisker. Vise interesse for dyr og bilder av dyr, eller lekedyr.
- Legge merke til egenskaper og kjennetegn ved naturen som f.eks. løv, regn, vind, bakker, elver osv.
- Ha glede av å leke med tekniske leker slik som trekk-opp-biler, eller andre leker som «går av seg selv».
- Utforske ulike «rom» - prøve å få plass i en pappeske, legge seg i dokkeseng, krype inn under møbler.
- Huske/vite hvor kjente ting har sin plass. Som å vite hvor favorittleken er, hvor vogna de skal sove i står, hvor toalettet er, hvor søplebøtta står osv.

Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...

- Utforske naturen sammen med barnet. Kongler, blader, pinner, maur og maurtuer, biller osv.
- La barnet kjenne på noe som er vått, tørt, kaldt, varmt.
- Lese bøker og syng sanger om dyr og natur.
- Snakke med barnet om ulike væertyper og endringer i været. Sol, regn, snø, varmt, kaldt, vind osv.

Barn på 16-36 måneder kan...

- Se på og undersøke objekter og identifisere hva som er likt og hva som er forskjellig med dem.
- Stille enkle spørsmål om naturen og naturfenomener (f.eks. Hvor ble det av regnbuen? Hvor er snøen?).
- Vise interesse for dyr og levende organismer, sette navn på dem og vite hvilken lyd dyrene sier.

Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...

- Gi barnet tilgang til å utforske med alle sansene sine; f.eks. lukte på en blomst, kjenne på vann, sand, høre på musikk, osv.
- Snakke med barnet om dyr og planter som lever i naturen.
- Snakke med barnet om dyrs ulike trekk og egenskaper som hvilke lyder de lager, hvor de lever, hva slags mat de spiser osv.

FORTSETTELSE PÅ NESTE SIDE...

- Iscenesette dyrs bevegelser og aktiviteter (som å sove, spise) i fantasilek. Leke med lekedyr på en måte som etterligner måten dyrene beveger seg på og lever i naturen.
 - Utforske ulike deler av levende organismer som bladene på en blomst.
 - Snakke om ulike ting i naturen og vite hva plantene trenger for å leve og vokse (f.eks. «treet trenger vann for å vokse»).
 - Identifisere ulike typer vær som sol, regn, snø, vind osv.
 - Vite at mennesker og dyr kan leve på ulike steder, for eksempel fisken lever i vannet, kua lever på bondegården, ekornet lever i skogen og løven lever i jungelen.
- Vise barnet bilder av ting i naturen som fjell, fosser, elver, huler, innsjøer osv.
 - Gi barnet mulighet til å tenke fremover gjennom å stille barnet «Hva hvis... spørsmål» om naturen.

KREATIVITET

DET BOR EN MULTIKUNSTNER I MEG!

Barn på 9-18 måneder kan...

- Utforske ulike typer kunstnerisk materiale, som maling, fargestifter, plastelina, leire osv.
- Utforske ulike lyder som f.eks. en rangle, en tromme eller klokke.
- Vise interesse for lyder, stemmer, musikk, farger og former.
- Ha stor glede av rytme og bevegelse.

Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...

- Se på bilder, tegninger, malerier sammen med barnet og beskrive det du ser og det barnet blir opptatt av, peker på, eller ser på.
- Synge bevegelsessanger og klappe, hoppe, trampe, danse sammen med barnet.
- La barnet få høre ulike måter å bruke stemmen på: synge, snakke, nynne.
- La barnet få høre på ulike typer musikk, gjerne fra ulike deler av verden.

Barn på 16-36 måneder kan...

- Synge og dikte enkle sanger og/eller lage musikk med instrumenter.
- Utforske ulike måter å bevege kroppen på, både med og uten musikk.
- Imitere andres bevegelser etter å ha sett på dem.
- Rollespille kjente handlinger, situasjoner, episoder.

Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...

- La barnet få spille på ulike musikkinstrumenter.
- Gi barnet mulighet til å høre på musikk fra ulike kulturer og verdensdeler.
- La barnet få lage kunst og musikk ved hjelp av ting dere finner i naturen.
- Legge til rette for at barnet kan holde på med ulike bordaktiviteter; tegning, maling, leire, klipp & lim osv. Ha gjerne materiell liggende fremme.
- Være rollemodell for barnet ved selv å delta i kreative aktiviteter. Være tydelig på at det ikke er resultatet som er det viktigste. Ha det gøy med å prøve!
- Beskrive det barnet gjør, spør hva barnet har tenkt, gi barnet spesifikk ros og tilbakemelding.

KUNNSKAP - VIS MEG HVORDAN TING HENGER SAMMEN

ANTALL, ROM OG FORM - «BALLEN ER RUND!»

NATUR, DYR OG VITENSKAP

- JEG LIKER Å VÆRE UTE OG UTFORSK DET SOM
ER RUNDT MEG

KREATIVITET - DET BOR EN MULTIKUNSTNER I MEG

**Regionsenter for barn og
unges psykiske helse**

Helseregion Øst og Sør

NTNU

Regionalt kunnskapssenter
for barn og unge
- Psykisk helse og barnevern

